

دوتا ۲۸۴	عهد جدید / ۱۷
	رومیان - بخش نخست
T = معلم ۱ (تدریس توسط معلم ۱)	

(T) به برنامه " دوره شاگردسازی از رادیو " خوش آمدید. در این مجموعه تعلیمی، فرصت خواهید داشت با کتاب مقدس آشنا شوید. هنگامی که به این برنامه گوش می‌دهید، در دفترتان یادداشت بردارید یا برنامه را ضبط کنید. امروز رساله به رومیان را معرفی می‌کنیم. امروز در بخش نخست، در مورد نویسنده و مخاطبان رساله به رومیان، تاریخ و محل نگارش آن، و هدف از نگارش رساله به رومیان مطالبی خواهیم آموخت.

نکته یک. نویسنده رومیان

نویسنده يك يهودی است (۹: ۳-۴)، که بخوبی با متن عبری و یونانی عهدعتیق، و با کلیه عقاید و تعصبات یهود، و همینطور با جهان یونانی آشنایی کافی دارد. هویت واقعی نویسنده رساله به رومیان با اطمینان بیشتری نسبت به هویت نویسندگان کتابهای دیگر کتاب مقدس و حتی هر کتاب دیگر در جهان باستان تثبیت شده است. در این رساله، پولس خود را بعنوان نویسنده رساله به رومیان معرفی می‌کند (۱: ۱) و در دفعات متعدد با بکارگیری ضمیر شخص اول صحبت می‌کند. کلیه پدران کلیسا اظهار داشته‌اند که رومیان را پولس نوشته است.

نکته دو. مخاطبان رساله به رومیان

کلیسای روم چگونه آغاز شد؟

اول. "پراکنده شده یهودیان در سرزمینهای مختلف"

پراکنده شدن یهودیان، که شروع آن با تبعید به آشور و بابل بود، باعث گردید تا یهودیان در سرزمینهای متعددی از قبیل بابل، فارس، مصر، سوریه، آسیای صغیر، یونان و ایتالیا ساکن شوند. تحت مشیت الهی، این "پراکندگی" دلیل مهمی شد برای اینکه پیام مسیحیت با سرعت در سراسر امپراتوری روم منتشر شود. یهودیان اجازه داشتند تا مذهب خود را با رعایت رسوم خود در هر نقطه‌ای از امپراتوری روم به جا آورند. ایشان همه جا در بین اقوام غیریهودی کنیسه ساختند. امتهای اغلب به یکتاپرستی خالصی که در عهدعتیق بود جذب می‌شدند و بسیاری به یهودیت گرویدند. "یهودی شدگان" (اعمال ۱۳: ۴۳) عبارت بودند از غیریهودانی که کل احکام را نگاه می‌داشتند و مختون بودند. "خداپرستان" (اعمال ۱۶: ۱۴)، غیریهودانی بودند که خدا را پذیرفته بودند و ده فرمان را رعایت می‌کردند، اما مختون نشده بودند و کلیه احکام تشریفاتی را انجام نمی‌دادند. از آنجایی که رسولان خود یهودی بودند، بنابراین همیشه به کنیسه‌ها دسترسی داشتند، و در آنجا می‌توانستند انجیل را موعظه کنند و بدون ایجاد سوءظن در مقامات حکومتی، با مردم ملاقات کنند. این عده از **یهودی شدگان** و خداپرستان، بیشترین آمادگی را برای دریافت انجیل داشتند و همینها کلیساهای جدیدالتأسیس را در میان امتهای بنیاد نهادند (اعمال ۱۳: ۴۳-۴۹).

دوم. "یهودیان روم"

عده زیادی از یهودیان و گروندگان به یهود در روم بودند. آنها در اصل بعنوان زندانی به آنجا رفته بودند؛ اما پس از آزاد شدن، جامعه یهودی در منطقه بزرگی در طرفین رودخانه تایبر مستقر گردید. آنها نفوذ قابل توجهی بر رومیان داشتند. نویسندگان رومی، رومیان یهودی شده را مورد تمسخر قرار می‌دادند و درباره جدیدان خداپرست رومی که به اورشلیم هدایا می‌فرستادند مطالبی نوشته‌اند. آنها گفته‌اند که کنیسه‌ها مکانی عمومی برای ملاقات بود.

سوم. "منشا کلیسای روم"

کسی نمی‌داند که چگونه انجیل برای بار اول به روم رفت.

یک - "خدمت عیسی" اولین خدمت بشارت به رومیان از طریق خود عیسی و برای غیریهودیان بود (متی ۸: ۵-۱۱؛ و یوحنا ۴: ۷ و ۱۲: ۲۰-۲۱). برای مثال، در متی ۸: ۵-۱۲، عیسی خدمتکار افسری رومی را شفا داد.

دو - "خدمت پطرس" بر اساس اعمال ۲: ۱۰-۱۱، در عید پنطیکاست ماه مه سال ۳۰ میلادی، یهودیان و گروندگان به یهودیت از روم نیز حضور داشتند. احتمالاً برخی از آنان در بین آن سه هزار نفری بودند که پس از موعظه پطرس رسول به مسیحیت گرویدند، و در بازگشت به روم انجیل را در روم موعظه کردند. این روایت که بنیان کلیسای روم بدست پطرس نهاده شده بود ممکن است درست باشد و بر اساس جمله‌ای است از دیونیسوس اهل قرن نهم در نیمه دوم قرن دوم. وقایع مشروح در اعمال ۱-۱۲ بین سالهای ۳۰ الی ۴۴ میلادی رخ داد. ممکن است که در طی این سالها، پطرس رسول یکی دو بار به قصد تثبیت کردن یهودیان مسیحی شده، به روم سفر کرده باشد. در سال ۳۶ میلادی، پطرس در اورشلیم بود تا با پولس که به‌تازگی توبه کرده بود ملاقات کند (اعمال ۹: ۲۶-۲۸ و غلاطیان ۱: ۱۸). در حدود سال ۴۰ میلادی، قبل از سلطنت کلودیوس، و حکومت هیرودیوس که نظارت بر یهودیه از سوی کلودیوس به او محول شده بود، پطرس در قیصریه، انجیل را برای اولین امتهای موعظه کرد. از سال ۴۱ میلادی به بعد، طرز برخورد یهودیان اورشلیم نسبت به رسولان رو به بدی گرایید. در سال ۴۴ میلادی، پطرس بار دیگر در اورشلیم بود که بدستور هیرودیوس بازداشت و زندانی شد. کلیسا در منزل مادر مرقس برای او دعا می‌کرد و

پطرس پس از آزاد شدن با مداخله الهی، به محل دیگری رفت. از آنجایی که مسیحیان زیادی در منزل مرقس جمع می‌شدند، پس احتمال می‌رود که مرقس با دیگر رسولان، و اولین پیروان دیگر عیسی، آشنا بوده باشد.

سه - "خدمت مرقس" بنا بر گواهی پدران کلیسای اولیه، مرقس به اتفاق پطرس در روم فعالیت می‌کرد. احتمال می‌رود که این در دوره‌ای پس از سال ۴۴ میلادی بوده باشد، یعنی زمانی که پطرس اورشلیم را به قصد محل دیگری ترک کرده بود. اوزیبوس، یکی از پدران کلیسا در سال ۳۰۰ میلادی نوشت: "مرقس، شاگرد و مترجم پطرس، آنچه را که پطرس موعظه کرده بود، خود بصورت مکتوب به ما سپرد". پدر دیگر کلیسا، کلمنت اهل اسکندریه، در سال ۱۹۰ میلادی نوشت: "نوشته شدن انجیل مرقس بدین شرح است: پطرس کلام را در سطح عمومی موعظه کرده بود... مرقس به مدت طولانی او را دنبال کرده بود و سخنان او را به یاد داشت. بسیاری از مردم حاضر، با اصرار از مرقس خواستند تا سخنان پطرس را بنویسد. او نیز همین کار را کرد و انجیل را در میان کسانی که از او درخواست چنین کاری کرده بودند پخش کرد. واکنش پطرس هنگامی که از این امر آگاهی یافت، اینچنین بود نه به شدت این کار را منع کرد و نه آن را تشویق کرد". و پاپیاس، پدر کلیسا، که از شاگردان یوحنا رسول بود، در سال ۱۱۵ میلادی نوشت: "مرقس مترجم پطرس شد و با دقت... هر آنچه را که از سخنان و اعمال خداوند به یاد داشت، مرقم کرد... مرقس دقت لازم را بکار برد تا چیزی از آنچه که می‌شنید از قلم نیفتاده باشد و اینکه هیچ مطلبی تحریف نشود." هیچ‌گونه دلیلی موجهی برای رد کردن گواهی متفق‌القول تاریخ‌نگاران وجود ندارد مبنی بر اینکه مرقس این انجیل را نوشته باشد، و اینکه مطالب بطور عمده بر اساس موعظه و تعالیم پطرس رسول در روم نبوده باشند. احتمال می‌رود که مرقس انجیل خود را بین سالهای ۴۴-۴۶ میلادی در روم، و برای رومیان نوشته باشد.

چهار - "خدمت مسیحیان دیگر" مردم از طریق شبکه جاده‌ها و کشتیهای باری که از آغاز ماه مارس تا نیمه ماه نوامبر هر سال حرکت می‌کرد، در اقصی نقاط امپراتوری روم به دفعات سفر می‌کردند. عهد جدید به افراد متعددی اشاره می‌کند که سفرهایی طولانی انجام دادند: پرسکله و اکیلا در دفعات مختلف زندگی خود از پنطوس به روم، از روم به قرنتس (اعمال ۱۸: ۲)، از قرنتس به افسس (اعمال ۱۸: ۱۹-۱۸ و اول قرنیتان ۱۶: ۱۹)، و از افسس به روم (رومیان ۱۶: ۳)، و سپس بار دیگر از روم به افسس (دوم تیموتائوس ۴: ۱۹) سفر کردند. همچنین لوقا، تیموتائوس، تیتس و خود پولس به دفعات متعدد سفر کردند (دوم قرنیتان ۱۱: ۲۵-۲۶). آمد و شد ثابتی بین روم و تمام ایالات روم برقرار بود و مردم به دفعات سفر می‌کردند. کلیسای انطاکیه که به خدمت گرایش داشت، قطعاً مسافرانی از روم و به مقصد روم داشته که می‌توانستند پیام انجیل را منتشر کنند و بدین ترتیب کلیسای موجود در روم را تقویت ببخشند. به همان ترتیب، احتمال همکاری بین کلیساهای واقع در فیلیپی، قرنتس و افسس نیز وجود داشته است، زیرا ارتباطات دائمی بین شهرهای بزرگ و روم در جریان بود. پولس در رومیان ۱: ۸ نوشت که تمامی عالم از ایمان رومیان آگاهی دارد. بنا بر این، کلیسای روم بطور یقین مدتی قبل از آن وجود داشته است. نویسنده رومی، سوتونیوس، در کتاب ویتا کلائودی (زندگی کلودیوسها، xxv: ۴، ۷۵-۱۶۰ میلادی) نوشت: "از آنجا که یهودیان بطور مکرر آشوبهایی را به تحریک «کرستوس» به پا می‌کردند، کلودیوس آنها را از روم اخراج کرد". اشاره او به دعوایی است مابین یهودیان مسیحی شده و یهودیانی که همچنان با این اعتقاد جدید مخالف بودند. این در سال ۴۹ میلادی اتفاق افتاد، و احتمال می‌رود که پرسکله و اکیلا قبل از خروج از روم به مقصد قرنتس در سال ۴۹ میلادی مسیحی شده باشند. نتیجه‌گیری اینکه کلیسای روم احتمالاً می‌بایست از طریق شهادت مسیحیان عادی بوجود آمده باشد.

پنج - "خدمت پولس" پولس در طی سه سفر بشارتی نخست خود در بین سالهای ۴۷ الی ۵۷ میلادی، احتمالاً با ایمانداران متعددی از کلیسای روم آشنایی پیدا کرده بود (رومیان ۱۶: ۳-۱۵). با این وصف، او خود برای اولین بار در سال ۶۰ میلادی بعنوان زندانی به روم رفت. با وجود این، خدمت اعلام انجیل از سوی پولس از زندان روم بسیار مؤثر بود تا جایی که برای همه نگهبانان دربار محرز شده بود که زندانی شدن پولس نه بدلیل ارتکاب جرم بود، بلکه بدلیل مسیحی بودن (اعمال ۲۸ و فیلیپیان ۱: ۱۲-۱۴). پولس بین سالهای ۶۰-۶۱ میلادی رسالات به کولسیان، فلیمون، افسسیان و فیلیپیان را از زندان خود در روم نوشت. بالاخره، در طی دومین دوره حبس او در روم، پولس دومین رساله‌اش را به تیموتائوس نوشت، و این آخرین نامه او بود که در سال ۶۴ و ۶۵ میلادی نوشته شد. زمانی که پولس در روم بود، پطرس در آنجا حضور نداشت، در غیر اینصورت پولس درباره او مطلبی می‌نوشت.

شش - "روایت درباره خدمت رسولان در روم" در حالیکه پولس رسول سفرهای مکرری بین دو مرتبه زندانی شدن خود در روم در بین سالهای ۶۱-۶۴ میلادی انجام می‌داد، پطرس رسول و مرقس در روم بسر می‌بردند (اول پطرس ۵: ۱۳). پطرس دو رساله خود را در حدود سال ۶۳ میلادی در روم نوشت. یکی از پدران قرن چهارم کلیسای کاتولیک، بنام امبروزیاستر، در تفسیر خود از رومیان نوشت که بنیان کلیسای روم توسط رسولان نهاده نشده بود، بلکه توسط عده‌ای یهودی مسیحی شده که "شکلی از یهودیت" را بر کلیسا تحمیل کرده بودند (اعمال ۱۵: ۱ و ۲۱: ۲۴). صحت روایتی که طبق آن پطرس برای مدت ۲۵ سال، اسقف کلیسای روم در طی سالهای ۴۲-۶۷ میلادی بوده است، مشکوک است، زیرا اگر چنین بود، پولس رسول از ذکر چنین نکته پراهمیتی در رساله خود به رومیان غفلت نمی‌کرد و لوقا نیز آن را در کتاب اعمال رسولان از قلم نمی‌انداخت.

چهارم. "وضعیت کلیسای روم" کلیسای روم متشکل بود از اکثریت غیریهودیان مسیحی شده، و اقلیتی از یهودیان مسیحی شده (۱: ۶-۷، ۱۳؛ و ۱۱: ۱۳ و ۱۵: ۹-۱۸). این موضوع به تنشهایی در درون کلیسای روم منتهی گردید:

یک - "مبارزه پولس رسول با بعضی از عقاید یهودیان و عقاید افرادی که به یهودیت گرویده بودند". یهودیان بر این باور بودند که توارث طبیعی از نسل ابراهیم، آیین ختنه و نگاهداشتن شریعت، برای جلب رضایت خدا کفایت می‌کرد. معلمان شریعت تعلیم می‌دادند که خدا به ابراهیم قول داده بود تا با توجه به امتیازات ابراهیم، صرف‌نظر از اینکه خود آنها تا چه میزان خدانشناس و گناهکار باشند، فرزندان نسل او را نجات ببخشد. آنها همچنین تعلیم می‌دادند که هیچکدام از مختونان به جهنم نخواهند رفت و اینکه قرار بود تا تمام افراد قوم اسرائیل در حیات ابدی سهیم باشند. یهودیان اعتقاد داشتند که برکات مربوط به ملکوت مسیح تنها به یهودیان و گروندگان به یهود منحصر می‌شود. مرتبه یهودیان نسبت به دیگر اقوام به قدری بلند و عالی است که سلطنت خداسالارانه، به همراه تمام برکاتش تنها متعلق به قوم اسرائیل می‌شود. امتهای تنها با یهودی شدن می‌توانستند جایگاهی فرعی در ملکوت خدا برای خود کسب کنند. یهودیان بر این باور بودند که تسلیم شدن به قدرتهای اقوام غیریهودی برخلاف وظیفه آنان نسبت به مسیح پادشاه بود. آنها پرداخت مالیات را زیر سؤال می‌بردند و از غیریهودیان منزجر بودند. این مسأله بطور دائم در روم به شورشهایی انجامید، و همینطور به اخراج آنها از روم، و بالاخره به تخریب اورشلیم و معبد منتهی شد.

دو - "پولس رسول مسیحیان غیریهودی را بخاطر در نظر نگرفتن وجدان حساس مسیحیان یهودی توبیخ کرد" (۱۴: ۱ تا ۱۵: ۱۳). او تعلیم داد که مسیحیان قوی نباید وجدان مسیحیان ضعیف را خوار بشمارند، و همچنین تعلیم داد که مسیحیان ضعیف نباید در مورد باورهای مسیحیان قوی قضاوت کنند.

سه - "پولس رسول تعلیم داد که تنها یک انجیل، و یک پیام نجات برای امتهای و نیز برای یهود وجود دارد". امتهای و یهودیان هر دو گناه کرده‌اند و از معیار کامل خدا و از هدف پرچالان خدا برای زندگی خود قاصر هستند (۳: ۲۳). امتهای و یهود هر دو بطور یکسان نجات می‌یابند یا عادل شمرده می‌شوند، و آنها از طریق مرگ فدی‌کننده عیسی مسیح و ایمان بر او (۳: ۲۴-۲۵). امتهای و یهودیان هر دو اگر ایمان آورند، فرزندان راستین ابراهیم می‌شوند (۴: ۱۱-۱۲). خلاصه اینکه، رومیان ۱۰: ۱۲-۱۳ می‌فرمایند: "در یهود و یونانی تفاوتی نیست... هر که نام خداوند را بخواند نجات خواهد یافت!"

نکته سه - تاریخ و محل نگارش رساله به رومیان

اول. "محل نگارش رومیان"

بر اساس اعمال ۲۰: ۲-۳، پولس در پایان سومین سفر بشارتی خود، از مکدونیه (مقدونیه) به مقصد قرنتس سفر کرد. این سومین سفر پولس به قرنتس بود، او قبل از زمستان سال ۵۶ میلادی به قرنتس رفت و سه ماه در آنجا ماند. همه چیز حاکی از این است که پولس رساله به رومیان را در شهر قرنتس نوشته است. پولس هدایایی را که برای نیازمندان مسیحی اورشلیم در مقدونیه و اخائیه جمع‌آوری شده بود در دست داشت، پس او در آن محل حضور داشته است (رومیان ۱۵: ۲۵-۲۶). او سلامهای قایوس و ارسطوس را (رومیان ۱۶: ۲۳)، که اهل قرنتس بودند، رساند (اول قرنتیان ۱: ۱۴ و دوم تیموتائوس ۴: ۲۰). همچنین پولس به کنخریه اشاره می‌کند که بندری در شرق قرنتس بود.

دوم. "تاریخ نگارش رومیان"

از آنجا که پولس قصد داشت تا قبل از عید پنطیکاست به اورشلیم برسد (اعمال ۲۰: ۱۶)، پس رساله خود را خطاب به رومیان، در اواخر زمستان یا آغاز بهار سال ۵۷ میلادی در شهر قرنتس نوشت. غالباً تصور می‌شود که فیلی رساله پولس را از قرنتس به روم رسانده باشد (رومیان ۱۶: ۱-۲). هدف پولس این بود تا آموزه "عادل‌شمردگی با فیض و از طریق ایمان" را تعلیم دهد. در رومیان ۱۵: ۲۳-۲۴، پولس فرمود که خدمت بشارتی او، در بخش شرقی امپراتوری روم به کمال خود نزدیک بود و اینکه او نقشه داشت تا کار بشارتی را در بخش غربی امپراتوری روم، و بالاخص در خود روم و اسپانیا، آغاز کند. در رومیان ۱: ۱۰، پولس می‌فرماید که احساس می‌کند که "آن زمان، اینک" رسیده است. بنابراین پولس، رومیان را در حدود پایان سومین سفر بشارتی خود نوشت.

سوم. "تاریخهای سومین سفر بشارتی پولس"

تاریخهای سومین سفر بشارتی را می‌توان از طریق ایام فرمانروایی فلیکس و فسستوس بر یهودیه تعیین کرد. فلیکس از سال ۵۲-۵۹ میلادی فرماندار یهودیه بود و فسستوس از سال ۵۹ تا ۶۱ میلادی. اعمال ۲۴: ۲۷ می‌فرماید که قبل از فرماندار شدن فسستوس، پولس دو سال در حبس بسر می‌برد. بنابراین، پولس در سالهای ۵۷-۵۹ میلادی در قیصریه محبوس بود و تاریخ سومین سفر بشارتی باید بین ۵۳-۵۷ میلادی بوده باشد.

نکته چهار. هدف از نگارش رومیان

اول. "پولس مشتاق بود تا شخصاً در روم خدمت کند"

بر اساس رومیان ۱۵: ۲۳، پولس به پایان خدمت خود در بخش شرقی امپراتوری روم رسیده بود و اشتیاق داشت تا خدمت خود را در غرب امپراتوری روم، بالاخص در روم و اسپانیا آغاز کند. پولس نگرش متواضعانه‌ای نسبت به خدمت مورد نظر خود در روم داشت و فرمود که انتظار داشت تا نه تنها در میان آنها حصادی داشته باشد، بلکه تا بتواند از ایمان آنها شخصاً دلگرم و تشویق شود. با وجود این، او مشتاق بود تا انجیل را در روم موعظه کند (۱: ۸-۱۵). اما پولس مطمئن نبود تا بتواند به روم برسد، زیرا قبلاً از این کار منع شده بود و از مخالفت یهودیان، خصوصاً یهودیان اورشلیم، به خوبی آگاهی داشت (اعمال ۲۰: ۳ و ۲۲-۲۳).

"پولس به مسیحیان روم کمک کرد تا در مقابل حملات یهودیان از خود دفاع کنند"

وجود این امکان که او دیگر هرگز نتواند برادران خود را در روم ببیند، سبب شد تا پولس نامه‌اش را به آن ترتیب بنویسد. سبک نامه، یادآور طریق مجادله پولس با یهودیان بی‌ایمان در طی سفرهای بشارتی او است (۴: ۱ و ۶: ۱ و ۷: ۷ و ۸: ۳۱ و ۹: ۱۴ و ۳۰). پولس آگاه بود که کلیسای روم تحت محاصره بسیاری از یهودیان بی‌ایمان قرار دارد و او قصد داشت تا در دفاع از ایمان مسیحی در مقابل چنین مخالفانی به کلیسای یاری کند و حتی مخالفان را برای مسیح صید کند. رساله به رومیان واقعاً چکیده کاملی از آموزه‌های مسیحیت بشمار نمی‌رود. پولس بطور دقیق از نیاز کلیسای روم آگاهی داشت. او با هدایت روح‌القدس، در فصلهای ۱-۸ درباره طریق نجات گناهکاران نوشت. این مطالب، نیاز مبرم کلیسای روم، و هر کلیسا و هر انسان دیگر، در تمام اعصار محسوب می‌شوند. در فصلهای ۹-۱۱، او درباره جایگاه یهودیان پس از ظهور عیسی مسیح و در فصل ۱۴ درباره جنبه‌های عملی مناسک و احکام تشریفاتی عهدعتیق نوشت.

"پولس مسیحیان روم را تشویق کرد تا چگونه رفتار مسیحی‌گونه در پیش بگیرند"

روم، پایتخت امپراتوری روم و شهر بسیار بزرگی بود که اقوام زیادی در آن ساکن بودند. پولس مسیحیان را در این زمینه نصیحت کرد که چه طرز رفتاری نسبت به همدیگر، نسبت به مخالفان و نسبت به حکومت روم در پیش بگیرند. او همچنین تعلم داد که مسیحیان قوی و ضعیف نسبت به همدیگر چگونه رفتار کنند.

"پولس اشتیاق داشت تا در زمینه سفر بشارتی خود به اسپانیا با مسیحیان روم همکاری داشته باشد"

رومیان ۱۵: ۲۴ می‌فرماید که او امیدوار بود که کلیسای روم در سفر بشارتی‌اش به اسپانیا به او یاری کنند. از آنجایی که پولس از نوشتن رساله به رومیان اهداف متعددی را دنبال می‌کرد، می‌توان اهداف او را با سخنان خود او در اول قرن‌تینان ۹: ۲۲ و ۱۰: ۳۱ چنین خلاصه کرد: "همه کس را همه چیز گردیدم تا به هر نوعی بعضی را برهانم" و همینطور: "خواه بخورید، خواه بنوشید، خواه هر چه کنید، همه را برای جلال خدا بکنید".

تکلیف برای هفته آینده

- اول. در طول هفته آینده، اول قرن‌تینان فصلهای ۱ تا ۸ را بخوانید. دو هفته بعد، به معرفی اول قرن‌تینان خواهیم پرداخت.
- دوم. کتابهای دستورعمل "بروید و ملکوت خدا را موعظه کنید" را ملاحظه کرده و به آدرس اینترنتی www.dota.net مراجعه کنید. این آدرس را به حروف تکرار می‌کنم
- سوم. هر شنبه تا چهارشنبه به برنامه "دوره شاگردسازی از رادیو" گوش دهید.